

Novela

zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upravuje ustanovenia, ktorými sa mení ponímanie problematiky kvalifikovanosti pedagogických a odborných zamestnancov, profesijných štandardov, kariérového systému a atestácií, kreditového systému, starostlivosti o zamestnancov regionálneho školstva ako aj o zavedenie správnych deliktov.

A. Zmeny v kvalifikačných predpokladoch

1. Stanoviť podmienky zákona tak, aby sa vzťahovali na pedagogických a odborných zamestnancov v pracovnom pomere ako aj na fyzické osoby vykonávané pedagogickú alebo odbornú činnosť na základe dohody o práci vykonanej mimo pracovného pomeru u zamestnávateľa vo vymedzenom rozsahu.

Komentár: Súčasná platná legislatíva umožňuje zamestnávateľovi prijať na dohodu „zamestnanca“, u ktorého sa „neprihliada“ na dosiahnutý stupeň vzdelania ani na kvalifikačný predpoklad na výkon pedagogickej alebo odbornej činnosti, čím sa vyučovací proces alebo odborná činnosť vykonáva neodborne, nekvalifikovane. Z uvedeného dôvodu sa zavádza povinnosť zamestnávateľovi, prijímať zamestnanca, aj keď na dohodu, aby spĺňal kvalifikačný predpoklad na výkon pedagogickej alebo odbornej činnosti vo vzťahu ku kategórii alebo podkategórii.

2. Stanoviť povinnosť pre riaditeľa zohľadniť kvalifikačné predpoklady pedagogického zamestnanca pri určovaní základného úväzku.

Komentár: Sleduje sa, aby riaditeľ pri určovaní základného úväzku pedagogickému zamestnancovi zohľadňoval jeho kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v príslušnej kategórii a podkategórii, čím sa dosiahne vyššia odbornosť výchovno-vzdelávacieho procesu.

3. Spresniť stupne vzdelania pre všetky kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov na výkon pedagogickej činnosti a odbornej činnosti.

Komentár: Sleduje sa zastavenie rozširovania vykonávania pedagogickej činnosti a odbornej činnosti nekvalifikovanými pedagogickými a odbornými zamestnancami, ktorí nedosahujú kvalifikačný predpoklad a osobitné kvalifikačné požiadavky v požadovanom stupni vzdelania (úplné stredné, vyššie odborné a vysokoškolské prvého

a druhého stupňa) pre výkon pedagogickej činnosti v jednotlivých kategóriách a podkategóriách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

4. Vymedziť základný úväzok ako kvalifikačnú požiadavku na polovicu mínus jedna hodina pre učiteľa základnej, strednej, jazykovej alebo základnej umeleckej školy len za predpokladu, ak je možné zabezpečiť vyučovanie jeho aprobačných predmetov iným učiteľom, ktorý tiež spĺňa kvalifikačný predpoklad na dané vyučovacie predmety.
Komentár: Výsledky Štátnej školskej inšpekcie ako aj individuálne „podnety“ poukazujú na skutočnosť, že pri určovaní základného úväzku učiteľovi riaditeľ nezohľadňuje jeho kvalifikačný predpoklad na vyučovanie aprobačných predmetov (u absolventov učiteľských odborov) alebo predmetov jeho študijného odboru (u absolventov neučiteľských odborov), čím sa výkonom pedagogickej činnosti v príslušnej kategórii a podkategórii nezabezpečuje odbornosť výchovno-vzdelávacieho procesu. Navrhovanou úpravou sa sleduje odstrániť, aby riaditeľ školy nezneužíval princíp prerozdelenia základných úväzkov učiteľom bez podmienky sledovania kvalifikovaného zabezpečenia výchovno-vzdelávacieho procesu a aby pri určovaní základného úväzku pedagogickému zamestnancovi sa zohľadňoval jeho kvalifikačný predpoklad na výkon pedagogickej činnosti v príslušnej kategórii a podkategórii, čím sa zabezpečí odbornosť výchovno-vzdelávacieho procesu.
5. Vymedziť základný úväzok ako kvalifikačnú požiadavku na jednu tretinu len pre učiteľa základnej školy za predpokladu, ak je možné jeho aprobačnými predmetmi zabezpečiť vyučovaciu činnosť iným učiteľom, ktorý spĺňa kvalifikačný predpoklad na dané aprobačné predmety, maximálne na štyri školské roky.
Komentár: Súčasná textácia umožňuje uplatniť princíp zníženia základného úväzku na „jednu tretinu“ a neobmedzene u všetkých učiteľov škôl, čím sa znižuje odbornosť vyučovania. Z uvedeného dôvodu sa tento princíp umožňuje len učiteľovi základnej školy v závažných prípadoch ak nie je možné napr. u učiteľa na málotriednej škole, resp. na škole bez paralelných tried v jednom ročníku uplatniť princíp „polovica mínus jedna hodina“ s časovým obmedzením na štyri školské roky. Toto ustanovenie nemožno uplatniť u učiteľa stredných, jazykových a základných umeleckých škôl.
6. Vymedziť podmienky doplnenia si základného úväzku u majstra odbornej výchovy a vychovávateľa výkonom činnosti učiteľa v rozsahu najviac sedem vyučovacích hodín týždenne.
Komentár: Nastavujú sa pravidlá na aplikáciu legislatívneho právneho predpisu (nariadenia vlády SR č. 422/2009 Z. z.), ktorým sa umožňuje dopĺňať základný úväzok majstrovi odbornej výchovy a vychovávateľovi školského klubu detí výkonom činnosti učiteľa bez obmedzenia počtu hodín. Skúsenosti z praxe preukazujú, že zamestnávateľia ustanovenie právneho predpisu zneužívajú, prijatím pedagogického zamestnanca na výkon činnosti inej kategórie ako tej, ktorú v skutočnosti vykonávajú (niekedy až 95% základného úväzku). Zamestnávateľ sleduje finančný efekt u vychovávateľa a majstra odbornej výchovy s dosiahnutým nižším stupňom vzdelania ako vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa, ale nie odbornosť vyučovania.

B. Doplnujúce pedagogické štúdium a špeciálna pedagogika

7. Vymedziť podmienky na vykonanie povinného „ďalšieho“ doplnujúceho pedagogického štúdia u pedagogického zamestnanca v prípade, že dosiahol vyšší stupeň vzdelania alebo ak pedagogický zamestnanec zmenil výkon pedagogickej činnosti pre inú kategóriu.

Komentár: Ak napr. majster odbornej výchovy absolvoval úplné stredné odborné vzdelanie a absolvoval doplnujúce pedagogické štúdium, v prípade absolvovania vysokoškolského vzdelania prvého stupňa alebo aj druhého stupňa, musí absolvovať k vysokoškolskému vzdelaniu doplnujúce pedagogické štúdium (aj k prvému stupňu ako aj druhému stupňu). V prípade, že majster odbornej výchovy získal vyšší stupeň vzdelania alebo zmenil výkon pedagogickej činnosti pre inú kategóriu pedagogického zamestnanca napr. stal by sa učiteľom profesijných (odborných) predmetov, musí v súčasnej dobe absolvovať opäť doplnujúce pedagogické štúdium v plnom rozsahu. Z dôvodu potreby aplikačnej praxe, nadbytočnej duplicity absolvovania všeobecnej pedagogiky a psychológie, ako aj finančných nákladov sa upravuje povinnosť pedagogického zamestnanca absolvovať v požadovanom doplnujúcom pedagogickom štúdiu len príslušnú didaktiku (odborného výcviku, vyučovacích predmetov, voľného času).

8. Vymedziť povinnosť absolvovať špeciálnu pedagogiku u učiteľa vyučujúceho v „bežnej“ základnej škole v triede pre žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Komentár: Umožniť riaditeľovi upustiť od plnenia povinnosti učiteľovi, ktorý vyučuje v triede pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, doplniť si špeciálnopedagogickú spôsobilosť špeciálnou pedagogikou len v prípade, ak učiteľ vyučuje v takejto triede (triedach) menej ako polovicu základného úväzku.

C. Profesionálny štandard

9. Špecifikovať profesionálny štandard z pohľadu záväznosti k adaptačnému vzdelávaniu, vykonávaniu atestácií, k vypracovávaniu programov kontinuálneho vzdelávania ako aj k podkladu pre tvorbu profesionálneho rozvoja zamestnancov (plán profesionálneho rozvoja zamestnancov). Vymedziť profesionálny štandard k profesionálnym kompetenciám požadovaným k jednotlivým oblastiam (dieťa/žiak, výchovno-vzdelávací proces/proces odbornej činnosti a individuálny profesionálny rozvoj).

Komentár: Úloha profesionálnych štandardov je veľmi dôležitá predovšetkým pre profesionálnu gradáciu pedagogického a odborného zamestnanca viažucu sa na dosiahnutie a overenie vyšších kompetencií v nadväznosti na kvalifikačný predpoklad na štandardný výkon pedagogickej alebo odbornej činnosti. Vymedzením oblastí pre profesionálne kompetencie sa nastavujú čitateľné pravidlá a podmienky, ktoré sa budú posudzovať pri profesionálnej gradácii.

D. Kariérové stupne

10. Umožniť začínajúcemu pedagogickému alebo odbornému zamestnancovi započítať dobu adaptačného vzdelávania pri zmene zamestnávateľa.

Komentár: V súčasnosti začínajúci zamestnanec, aj keď nie vlastným pričinením, mení zamestnávateľa v období adaptačného procesu a adaptačné vzdelávanie neukončil, nový zamestnávateľ absolvovanú „časť“ adaptačného vzdelávania neakceptuje. Týmto postupom zamestnávateľa sa predlžoval adaptačný proces a bránil zamestnancovi v kariérovom raste.

E. Kariérové pozície

11. Zaviesť podmienku povinného absolvovania špecializačného vzdelávania pre pedagogického a odborného zamestnanca špecialistu (triedny učiteľ, výchovný poradca, uvádzajúci pedagogický a uvádzajúci odborný zamestnanec) a do štyroch rokov od ustanovenia na kariérovú pozíciu špecialistu toto špecializačné vzdelávanie ukončiť.

Komentár: Zjednotiť podmienky prípravy na zaradenie pedagogického alebo odborného zamestnanca na výkon riadiacich činností alebo špecializačných činností, ktoré si vyžadujú získanie a uplatňovanie príslušných kompetencií a tieto kompetencie môže získať len prostredníctvom vzdelávania. Ak vedúci zamestnanec, ktorý získava riadiace kompetencie a príplatok za riadenie musí absolvovať funkčné a funkčné inovačné vzdelávanie, aj pedagogický a odborný zamestnanec špecialista poberajúci príplatok resp. má znížený základný úväzok musí absolvovať špecializačné vzdelávanie, ktorým si zvýši kvalitu vykonávaných špecializačných činností.

12. Stanoviť zákonnú podmienku absolvovania funkčného inovačného vzdelávania na výkon riadiacich činností ako podmienku zotrvania v kariérovej pozícii vedúceho pedagogického alebo vedúceho odborného zamestnanca.

Komentár: Neustále inovácie v riadiacej činnosti, zmeny v legislatíve a s tým súvisiaca nepripravenosť vedúcich zamestnancov na výkon kariérovej pozície si vyžaduje „celoživotne“ sa vzdelávať v sedem ročnom cykle funkčným inovačným vzdelávaním, v opačnom prípade zamestnávateľ nahliada na nesplnenie takejto podmienky ako na nespĺňanie predpokladu na výkon vedúceho pedagogického alebo vedúceho odborného zamestnanca a umožňuje sa uplatňovať postup podľa Zákonníka práce.

13. Stanoviť zákonnú podmienku kvalifikačného predpokladu na výkon kariérovej pozície riaditeľa základnej školy s materskou školou.

Komentár: Aby sa zjednotil postup pri výberovom konaní na miesto riaditeľa základnej školy s materskou školou. Kvalifikačný predpoklad uchádzača na výkon kariérovej pozície riaditeľa základnej školy s materskou školou sa odvíja od kvalifikačného predpokladu na výkon pedagogickej činnosti učiteľa základnej školy čo znamená vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, pričom riaditeľom materskej školy môže byť aj učiteľ s nižším ako vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa. V prípade, že riaditeľ základnej školy s materskou školou má riadiť proces, výkon štátnej správy

a pedagogických zamestnancov základnej školy (ale aj materskej školy), nemôže učiteľ s nižším dosiahnutým stupňom vzdelania ako vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa takúto kariérovú pozíciu vykonávať.

F. Adaptačné vzdelávanie

14. Stanoviť zákonnú podmienku riaditeľovi, zaradiť pedagogického a odborného zamestnanca do adaptačného procesu (adaptačné vzdelávanie) od uzavretia prvej pracovnej zmluvy bez rozdielu dĺžky trvania pracovného pomeru.

Komentár: Skúsenosti z praxe preukazujú, že zamestnávateľia pri uzatváraní pracovných pomerov na kratší čas neumožňujú začínajúcemu zamestnancovi vykonávať a ukončiť adaptačné vzdelávanie ani pri štvrtom alebo piatom pracovnom pomere, čo spôsobuje obmedzovanie kariérového rastu pedagogického alebo odborného zamestnanca.

G. Akreditácia programov kontinuálneho vzdelávania a doplňujúceho pedagogického štúdia

15. Zosúladiť kritériá akreditácie jednotlivých programov kontinuálneho vzdelávania s vymedzenými profesijnými kompetenciami jednotlivých profesijných štandardov, ktoré budú zverejnené.

Komentár: Posudzovanie jednotlivých programov kontinuálneho vzdelávania a ich akreditácia sa bude viazať na profesijný štandard pedagogických a odborných zamestnancov podľa dosiahnutého kariérového stupňa alebo kariérovej pozície.

16. Vymedziť podmienky na zrušenie akreditáciu programov kontinuálneho vzdelávania a doplňujúceho pedagogického štúdia pri ich porušovaní.

Komentár: Kontrolami bolo preukázané, že dochádza aj k takým porušovaniam programov kontinuálneho vzdelávania, ktoré sa nedajú odstrániť po zistení nedostatku a z tohto dôvodu legislatíva nastavuje sprísnenie pravidiel na zrušenie akreditácie.

17. Spresniť podmienky na odborného garanta programu kontinuálneho vzdelávania a doplňujúceho pedagogického štúdia.

Komentár: Z dôvodu, že zodpovednosť za program kontinuálneho vzdelávania prináleží aj garantovi programu kontinuálneho vzdelávania a môže vstupovať do procesu tohto vzdelávania pričom nezohráva len formálnu úlohu, je potrebné zdefinovať takého garanta programu kontinuálneho vzdelávania, ktorý má uzatvorený pracovný pomer a trvalý pobyt alebo povolený pobyt na území Slovenskej republiky.

18. Stanoviť zákonnú povinnosť poskytovateľom programov kontinuálneho vzdelávania a doplňujúceho pedagogického štúdia zverejňovať na svojej webovej stránke akreditované programy, anotácie záverečných prác absolventov a počet absolventov jednotlivých programov.

Komentár: Skúsenosti z praxe preukazujú, že rozsah a definícia povinností poskytovateľa neumožňovala vykonávať kontrolu kvality vzdelávania a akreditačných podmienok v potrebnom rozsahu. Z uvedeného dôvodu sa navrhuje zmena a rozširuje sa rozsah povinností poskytovateľa, a to hlavne z dôvodu odstraňovania informačnej nerovnosti – zverejňovanie údajov na webovom sídle v rozsahu, čo umožňuje verejnú kontrolu, ale aj z dôvodu výkonu kontroly zo strany príslušných kontrolných orgánov.

H. Kreditový systém

19. Umožniť získavať a priznávať kredity za vzdelávanie v zahraničí a za autorstvo schválených učebníc.

Komentár: Z dôvodu zavádzania nového systému atestácií, predkladaním atestačného portfólia, sa tvorivé aktivity a samovzdelávacie aktivity pedagogických a odborných zamestnancov prehodnotili a stanovilo sa, za ktoré bude možné získavať kredity a ktoré budú podkladom k preukázaniu svojich profesijných kompetencií pre príslušný kariérový stupeň na vykonanie prvej alebo druhej atestácie.

20. Dať riaditeľovi a zriaďovateľovi takú kompetenciu pri priznávaní kreditov, ktorá umožní priznať kredity za kontinuálne vzdelávanie iba jedenkrát, ak zamestnanec absolvoval duplicitný obsah vzdelávacích programov.

Komentár: Súčasná doba umožňuje absolvovať pedagogickým a odborným zamestnancom vzdelávacie programy, ktorých obsah je identický alebo skoro identický a získané kompetencie sú pre tú istú cieľovú skupinu rovnaké. Pre veľké množstvo obdobných akreditovaných vzdelávacích programov sa dáva širšia rozhodovacia kompetencia riaditeľovi pri priznávaní kreditov a práve v takýchto situáciách, uznať kredity len za jeden takýto absolvovaný program kontinuálneho vzdelávania. Táto situácia môže nastať aj u vzdelávacích programov, ktoré zamestnanec absolvoval u rôznych poskytovateľov (napr. vzdelávanie v IKT).

I. Atestácie

21. Zohľadniť vykonanú atestáciu nielen vo vzťahu ku kategórii a podkategórii, ale akceptovať ju aj k splnenému kvalifikačnému predpokladu.

Komentár: V praxi vznikajú situácie, kedy učiteľ základnej školy druhého stupňa vykonal atestáciu vo vzťahu k tejto podkategórii a ak zmenil zamestnanie alebo pôsobil na spojenej škole a úväzok si dopĺňal na strednej škole, vykonaná atestácia na strednej škole mu nebola zohľadnená aj napriek tomu, že pre výkon pedagogickej činnosti učiteľa strednej školy spĺňa kvalifikačný predpoklad.

22. Zaviesť nový systém vykonania atestácie na základe overenia profesijných kompetencií, ktorý sa nezužuje na vypracovanie atestačnej práce a jej obhajoby ale na obhajobu profesijných kompetencií, ktoré pedagogický a odborný zamestnanec získa preukázateľnými dôkazmi v predloženom atestačnom portfóliu.

Komentár: Dať atestáciám primeranú kvalitu k váhe učiteľského povolania a jemu obdobnému, ktoré sa viaže následne aj na finančné ohodnotenie. Táto zmena je reakciou v mnohých prípadoch na znehodnocovanie nastaveného systému vykonávania atestácií, čím sa stráca vážnosť profesijnej gradácie.

23. Zohľadniť absolvovanie vysokoškolského vzdelania tretieho stupňa pri preukazovaní profesijných kompetencií získaných v rámci samovzdelávacích aktivít a vzdelávania.

Komentár: Týmto krokom sa predovšetkým zdôrazňuje, že kompetencia pedagogického a odborného zamestnanca sa zakladá predovšetkým na kvalitnom vzdelávaní, ktoré je bezprostredne spojené s výchovnovzdelávacím alebo odborným procesom v školách a školských zariadeniach. Z uvedeného dôvodu sa nadobudnuté vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa stáva súčasťou atestačného portfólia, ktorým absolvent preukazuje získané profesijné kompetencie k niektorej z oblastí profesijného štandardu na vykonanie prvej resp. druhej atestácie.

K. Starostlivosť o zamestnancov

24. Zaviest' možnosť absolvovania rekondičných pobytov, zohľadňujúcich odpracované roky praxe v školách a školských zariadeniach.

Komentár: Pracujúci v prostredí plného stresu, záťažových situácií na ľudskú psychiku vyžadujú od človeka úplné nasadenie svojich síl a energie, sú často vyčerpaní hlavne psychicky a s tým úzko súvisia choroby fyzické, pretože psychicky oslabený organizmus ľahko podlieha o. i., aj vplyvom prostredia (sociálny determinant zdravia), ktoré pôsobí škodlivo na ľudský organizmus. Z uvedeného dôvodu sa navrhuje zavedenie rekondičných pobytov pre pedagogických a odborných zamestnancov po vymedzených rokoch praxe.

L. Odmeňovanie zamestnancov

25. Vyplácať kreditový príplatok po dobu siedmich rokov za priznané a uznané kredity.

Komentár: Súčasný systém umožňuje pedagogickému a odbornému zamestnancovi použiť získané a uznané kredity na priznanie kreditového príplatku a na vykonanie atestácie (do 31.12.2016). Po 1. januári 2017 sa získané a uznané kredity budú môcť uplatniť len na priznanie kreditového príplatku na dobu sedem rokov. Z toho vyplýva, že na účely vyplácania kreditového príplatku je doba platnosti získaného a uznaného kreditu sedem rokov. Cieľom je zosúladiť dobu platnosti kreditového príplatku a doby platnosti kreditu (sedem rokov).

26. Vyplácať príplatok za vykonanie atestácie.

Komentár: Pretože atestácia vykonávaná po 1. januári 2017 bude náročnejšia na preukázanie profesijných kompetencií potrebných na vykonanie prvej a druhej atestácie (naplnenia atestačného portfólia a úspešné zvládnutie atestácie) v súlade s príslušným profesijným štandardom ale aj časovo, v súčasnej dobe sa nevyklučuje možnosť rok po

roku alebo v jednom kalendárnom roku vykonať prvú a druhú atestáciu. Nový systém prípravy a vykonávania atestácii si bude vyžadovať rozsah štyroch až piatich rokov a z toho dôvodu sa navrhuje zvýšenie ohodnotenia atestácie.

M. Správne delikty

27. Zaviesť systém sankcií za porušovanie podmienok stanovených zákonom pri akreditácii programov kontinuálneho vzdelávania, atestáciách a evidencii údajov v rámci registra informačného systému.

Komentár: Zavedením správnych deliktov sa reaguje na podnety z praxe (Štátna školská inšpekcia, okresné úrady v sídle kraja a pod.), z dôvodu, že sa nerešpektujú povinnosti uložené zákonnou normou. Ide o nedodržiavanie povinností pri zbere údajov do centrálného registra zamestnancov, pri nedodržaní povinnosti zverejňovať akreditované programy kontinuálneho vzdelávania, anotácie záverečných prác a pod., prípadne pri nedodržaní ustanovení vo veci zberu údajov do 15. februára nasledujúceho roka, pri organizovaní atestácií atestačnými organizáciami alebo pri nedodržaní podmienok akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania alebo programov doplňujúceho pedagogického štúdia.